

І. Г. Гончаренко, М. Ю. Слинко

ОЦІНЮВАННЯ СТУПЕНЯ ОРІЄНТАЦІЇ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ НА СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЮ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК

Статтю присвячено оцінюванню ступеня орієнтації стратегій розвитку регіонів України на смарт-спеціалізацію та інноваційний розвиток. В роботі обґрунтовано актуальність дослідження проблематики щодо оцінювання достатності ступеня орієнтації регіонів України на смарт-спеціалізацію при розробці власних стратегій розвитку. Доведено, що обрана проблематика дослідження є доволі молодю та не має розробленого або адаптованого до реалій українського регіонального управління теоретико-методологічного інструментарію. Окреслено сутнісне розуміння терміну «смарт-спеціалізація регіону». На підґрунті вивчення змісту стратегій розвитку окремих регіонів України за останні роки проведено дослідження наявності, чіткості визначення та змістовної конкретизації означеної регіональної спеціалізації. Здійснено порівняння проголошених смарт-спеціалізацій регіонів України та охарактеризовано рівень їх спрямованості на активізацію інноваційного розвитку регіонів та країни в цілому.

Ключові слова: *регіон, смарт-спеціалізація, інноваційний розвиток, Україна, оцінювання.*

Вступ. Перспектива прояву в країні високих темпів соціально-економічного розвитку, що мають виражатися у зростанні якості і комфортності життя населення та підвищенні рівня її конкурентоспроможності на світовому ринку, буде значним чином залежати від здатності її регіонів вірно визначити та максимально спрямувати зусилля на реалізацію тих сфер діяльності, що найбільшим чином відображають їх спеціалізацію і тим самим характеризують унікальну регіональну ідентичність. У цьому процесі досить важливу роль має відіграти ефективність регіональної влади та її обізнаність стосовно наявних конкурентних переваг регіону і можливостей їх розширення і розвитку, вміння їх вчасно визначати, позиціонувати, розвивати та використовувати на практиці з метою соціально-економічного й інноваційного зростання регіону та підвищення рівня життя населення. Водночас реалізація такого сценарію можлива виключно на підґрунті тісного взаємовигідного зв'язку між всіма сферами господарювання регіону та всіма учасниками регіональної економіки. Тому будь-які наукові дослідження у сфері смарт-спеціалізації регіонів України априорі мають високий рівень актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розуміння доцільності і необхідності орієнтації регіонів України на смарт-спеціалізацію з'явилося у науковій думці відносно недавно і тому на даний момент в українському науковому середовищі ще не сформувалося потужної наукової школи, яка б займалася розробкою саме означених питань. Разом із тим починаючи з 2018 р. українські науковці почали досить активно досліджувати проблематику смарт-спеціалізації регіонів у контексті пошуку шляхів стабілізації соціально-економічного стану розвитку окремих територій України. Так, О. Амоша, О. Лях, М. Солдак та Д. Череватський визначають можливості впровадження концепції смарт-спеціалізації у старопромислових шахтарських регіонах України [1]. О. Березіна, Н. Березняк та Л. Рожкова досліджують європейський досвід смарт-спеціалізації території для отримання важелів покращення життя населення та набуття тенденцій інноваційного зростання економіки регіону [2; 3]. Т. Далевська розглядає смарт-спеціалізацію як дієвий інструмент фінансово-бюджетного та стратегічного планування регіонального розвитку [4]. І. Дунаєв розглядає можливості проектування трансформаційних змін на підґрунті актуалізації смарт-спеціалізації регіонів України [5]. І. Залуцький визначає інституційно-правові засади впровадження смарт-спеціалізації на території України [6]. О. Ракович віддає перевагу сільським територіям у дослідженнях можливостей актуалізації регіональної смарт-спеціалізації [7]. О. Снігова, І. Сторонянська, М. Мельник, І. Лещух та А. Шевченко окреслюють потенціал та пріоритети смарт-спеціалізації у регіональному розрізі [8-10]. О. Яцюк визначає потенціал смарт-спеціалізації як інструмент підвищення конкурентоспроможності та інноваційної активності регіону у межах країни [11]. Водночас, не зважаючи на досить потужну хвилю наукових досліджень обраної тематики, потребує подальшого та більш ґрунтовного розгляду конкретизація змістовного навантаження на поняття «смарт-спеціалізація регіону» та оцінювання ступеня залучення регіонів України у поширення цих світових процесів.

Метою статті є оцінювання ступеня орієнтації регіонів України на смарт-спеціалізацію задля встановлення їх спрямованості на інтенсифікацію інноваційного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досягнутий на сьогодні рівень інноваційного розвитку економіки регіонів України є м'яко кажучи недостатнім, що веде до низької економічної ефективності господарських процесів, які відбуваються у регіонах країни та неспроможності регіональної влади на цьому підґрунті забезпечити гідні умови для комплексного соціального розвитку і захисту населення та екологічної безпеки території його проживання. Водночас розвивати всі сфери економічної діяльності, що представлені в структурі господарювання регіону є бажаним напрямом діяльності, проте неможливим за сучасних кризових умов розвитку економіки України. Саме тому постає питання необхідності ґрунтовного вибору тих сфер економічної діяльності регіону, які, по-перше, є пріоритетними для його розвитку у стратегічному плані, а, по-друге, для їх реалізації в межах даної території вже сьогодні та на перспективу є в наявності всі необхідні ресурси (матеріальні, інтелектуальні, часові). За таких умов важливим напрямом успішної регіональної політики має стати орієнтація владних структур на запровадження принципів розумної спеціалізації регіону або так званої «смарт-спеціалізації».

Детальне вивчення підходів до розуміння змісту терміну «смарт-спеціалізація регіону», що на сьогодні сформувалися у зарубіжній та вітчизняній науці [1-15], дозволило сформулювати власне бачення, відповідно до якого під «смарт-спеціалізацією регіону» будемо розуміти цілеспрямовану орієнтацію стратегії регіонального розвитку на активізацію конкретних видів економічної діяльності, що мають високий рівень потенціалу зростання та достатнє ресурсне забезпечення, а реалізація яких буде супроводжуватися синергетичним спрямуванням зусиль усіх учасників ринкових відносин, реалізація чого дозволить досягти амбітних цілей щодо інноваційного зростання території, соціального забезпечення населення та досягнення економічної ефективності виробничо-господарської діяльності всіх учасників регіональних економічних відносин.

У розвинених країнах світу, і у першу чергу країнах Європи, різні аспекти поширення принципів смарт-спеціалізації починаючи з 2011 р. набули формалізованого вигляду та мають дієвий організаційно-консультативний супровід у вигляді спеціалізованої комп'ютерної платформи S3 Platform [16; 17]. Активну роль у цьому процесі відіграють такі міжнародні організації, як Організація об'єднаних націй з промислового розвитку (UNIDO), Світовий банк (The World Bank Group), Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD). Основною метою означеної цілеспрямованої європейської політики є надання європейським регіонам кваліфікованої допомоги стосовно пошуку найбільш доцільних видів діяльності для окремої території, спрямування зусиль на які дозволить підвищити її конкурентоспроможність та забезпечити стале зростання на перспективу.

Україна від означених тенденцій суттєво відстає і на сьогодні практичне не має на нормативному рівні документів, які б регулювали поширення територією країни процесів смарт-спеціалізації. Дійсно, повнотекстовий пошук у базі даних «Законодавство України» за запитом «смарт-спеціалізація» дав лише один документ – Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки» № 695 від 5 серпня 2020 р. [18]. У межах цього документу для реалізації цілі №5 «Сталий розвиток промисловості» серед іншого проголошено:

1. Розроблення та впровадження механізму державної фінансової підтримки проєктів регіонального розвитку, що передбачають розвиток пріоритетних видів економічної діяльності, визначених на засадах смарт-спеціалізації та передбачених у регіональних стратегіях розвитку (проєкти смарт-спеціалізації).

2. Впровадження інструментів підтримки участі малого та середнього підприємництва у проєктах смарт-спеціалізації.

3. Забезпечення приєднання всіх регіонів України до Європейської платформи смарт-спеціалізації (S3 Platform) з метою відкриття доступу регіонам України до інструментів платформи.

Отже, це єдиний нормативний документ, який не лише проголосив необхідність поширення принципів смарт-спеціалізації територією України, а й визначив конкретні вектори руху щодо їх методичного та інструментального забезпечення. Проте виключно одного документу недостатньо, щоб на національному рівні дати поштовх розвитку процесам розумної спеціалізації.

У тексті Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», яку було розроблено у 2014 р. та схвалено Указом Президента України на початку січня 2015 р., жодного згадування про необхідність застосування розумних підходів до здійснення спеціалізації на регіональному рівні в країні не наводиться [19]. Та ж сама ситуація повторюється й у тексті Стратегії сталого розвитку «Україна-2030», що є досить загрозливим моментом для набуття регіональною економікою ознак перспективного інноваційного зростання. Разом із тим появу згадувань про смарт-спеціалізацію на національному рівні можна віднести до 2016-2017 рр., коли в країні почалася підготовка до розробки

загальнонаціональних стратегій і доктрин, що сьогодні є затвердженими на період до 2030 р., у яких питання доцільності запровадження принципів смарт-спеціалізації регіонів України розглядається як базова умова соціально-економічного оздоровлення та інноваційного розвитку регіональної та національної економіки. Так, у Доктрині збалансованого розвитку «УКРАЇНА 2030» та Стратегії зміни майбутнього «Україна-2030» смарт-спеціалізація згадується у двох аспектах: «імплементация підходу смарт-спеціалізації для оптимізації використання ресурсних можливостей регіонів» та «впровадження й супровід регіональних стратегій смарт-спеціалізації для збалансування внеску регіонів у формування національних та інтеграцію до міжнародних ланцюгів створення доданої вартості, посилення міжсекторальної взаємодії» [20; 21]. Проте означені документи носять виключно рекомендаційний характер та не можуть докорінним чином змінити наявний стан справ.

З метою ілюстрації ступеня орієнтації регіональної влади на поширення принципів смарт-спеціалізації було прийнято рішення провести оцінювання для однієї області у межах кожного з дев'яти економіко-географічних районів України. Так, характеристику Донецького економіко-географічного району буде здійснено за даними Донецької області, Придніпровського – Дніпропетровської, Північно-Східного – Харківської, Столичного – Київської, Центрального – Черкаської, Подільського – Вінницької, Північно-Західного – Волинської, Карпатського – Львівської та Причорноморського – Одеської області. Базою інформації для оцінювання стали відповідні Стратегії розвитку області на період до 2020 р. та 2021-2017 рр. [22-39].

Таблиця 1 – Оцінювання спрямованості Стратегій розвитку регіонів України на поширення принципів смарт-спеціалізації за період до 2020 р. та 2027 р.

Економіко-географічний район України	Область України	Стратегія розвитку області на період до 2020 р.	Стратегія розвитку області на період до 2027 р.
Донецький	Донецька	<i>Кількість згадувань у тексті терміну «смарт-спеціалізація» – відсутні. Змістове навантаження стратегії у сенсі смарт-спеціалізації: забезпечення ефективної спеціалізації області з пріоритетним використанням власного ресурсного потенціалу; ефективне використання потенціалу територіальної спеціалізації в економічному розвитку</i>	<i>Кількість згадувань у тексті терміну «смарт-спеціалізація» – два. Змістове навантаження стратегії у сенсі смарт-спеціалізації: Розроблення Стратегії здійснено на засадах смарт-спеціалізації та передбачає інноваційну спрямованість та вузьку спеціалізацію у пріоритетних сферах регіональної економіки</i>
Придніпровський	Дніпропетровська	<i>Кількість згадувань у тексті терміну «смарт-спеціалізація» – відсутні. Змістове навантаження стратегії у сенсі смарт-спеціалізації: ефективне використання потенціалу територіальної спеціалізації в економічному розвитку</i>	<i>Кількість згадувань у тексті терміну «смарт-спеціалізація» – тридцять вісім. Змістове навантаження стратегії у сенсі смарт-спеціалізації: смарт-спеціалізація Дніпропетровської області акцентує увагу на необхідності фокусування змін через створення унікальних знань на основі досвіду й має на меті не лише концентрацію ресурсів (тобто конкретизацію активів регіону), але й їх спрямування на сферу набуття знань, що засновані на досвіді, доповнюючи тим самим інші відповідні ресурси регіону; інноваційний розвиток регіону на основі смарт-спеціалізації; створення кластерів в хімічній та машинобудівній сферах</i>

Продовження таблиці 1

Північно-Східний	Харківська	<p>Кількість згадувань у тексті терміну «смарт-спеціалізація» – відсутні.</p> <p>Змістовне навантаження стратегії у сенсі смарт-спеціалізації: відсутнє</p>	<p>Кількість згадувань у тексті терміну «смарт-спеціалізація» – дев'ятнадцять.</p> <p>Змістовне навантаження стратегії у сенсі смарт-спеціалізації:</p> <p>побудова конкурентоспроможної та смарт-спеціалізованої просторової економіки з високою доданою вартістю.</p> <p>Смарт-спеціалізовані інноваційні кластери Харківської області, які відносяться до сфери управління центральних органів виконавчої влади:</p> <p>у енергомашинобудування (КВЕД 28.11, КВЕД 27.11, КВЕД 85.45);</p> <p>у виробництва бронетанкової техніки (КВЕД 25.4, КВЕД 30.40, КВЕД 85.42);</p> <p>у авіаційної промисловості (КВЕД 30.30, КВЕД 85.42);</p> <p>у створення та виробництва нових матеріалів (КВЕД 20, КВЕД 72.19, КВЕД 85.42).</p> <p>2. Смарт-спеціалізовані інноваційні кластери Харківської області, які відносяться до сфери управління регіональних органів виконавчої влади або знаходяться у приватній власності:</p> <p>у біофармацевтичній (КВЕД 21, КВЕД 72.11, КВЕД 85.42);</p> <p>у інформаційних технологій (КВЕД 62.01, КВЕД 85.42);</p> <p>у креативної індустрії (окрім інформаційних технологій) (КВЕД 58.1, КВЕД 59, КВЕД 60, КВЕД 63, КВЕД 73, КВЕД 74, КВЕД 85.42);</p> <p>у агропереробній (КВЕД 01, КВЕД 10, КВЕД 85.42).</p>
Столичний	Київська	<p>Кількість згадувань у тексті терміну «смарт-спеціалізація» – відсутні.</p> <p>Змістовне навантаження стратегії у сенсі смарт-спеціалізації:</p> <p>ефективне використання потенціалу територіальної спеціалізації в економічному розвитку</p>	<p>Кількість згадувань у тексті терміну «смарт-спеціалізація» – сто двадцять п'ять.</p> <p>Змістовне навантаження стратегії у сенсі смарт-спеціалізації:</p> <p>розвиток інноваційно орієнтованих галузей економіки;</p> <p>організація та проведення заходів процесу підприємницького відкриття для пошуку та актуалізації галузей смарт-спеціалізації</p>
Центральний	Черкаська	<p>Кількість згадувань у тексті терміну «смарт-спеціалізація» – відсутні.</p> <p>Змістовне навантаження стратегії у сенсі смарт-спеціалізації:</p>	<p>Кількість згадувань у тексті терміну «смарт-спеціалізація» – двадцять п'ять.</p> <p>Змістовне навантаження стратегії у сенсі смарт-спеціалізації:</p>

Продовження таблиці 1

		ефективне використання потенціалу територіальної спеціалізації в економічному розвитку	розвиток пріоритетних напрямів економіки на засадах інноваційності та SMART-спеціалізації; практика діалогу з місцевим бізнесом, науковими ініціативами щодо втілення смарт-спеціалізації регіону. SMART-спеціалізація регіону С.1 Інноваційні агротехнології, глибока переробка сільськогосподарської продукції, висока якість продуктів харчування. SMART-спеціалізація регіону С.2 Розвиток IT-галузі та інформаційно-комунікаційних технологій
Подільський	Вінницька	<i>Кількість згадувань у тексті терміну «смарт-спеціалізація» – відсутні. Змістовне навантаження стратегії у сенсі смарт-спеціалізації: відсутнє</i>	<i>Кількість згадувань у тексті терміну «смарт-спеціалізація» – п'ять. Змістовне навантаження стратегії у сенсі смарт-спеціалізації: імплементация у стратегічне планування розвитку Вінниччини Smart-спеціалізації; Smart-спеціалізація дозволить вивести область на новий рівень розвитку, відкрити нові інвестиційні горизонти, прискорити впровадження інновацій, забезпечить використання сучасних наукових розробок і створення нових конкурентоздатних видів бізнесу; організація заходів щодо вивчення та поширення кращого вітчизняного та міжнародного досвіду в сфері управління місцевого та регіонального розвитку, особливо в контексті інноваційного розвитку регіону та його Smart-спеціалізації</i>
Північно-Західний	Волинська	<i>Кількість згадувань у тексті терміну «смарт-спеціалізація» – відсутні. Змістовне навантаження стратегії у сенсі смарт-спеціалізації: відсутнє</i>	<i>Кількість згадувань у тексті терміну «смарт-спеціалізація» – одинадцять. Змістовне навантаження стратегії у сенсі смарт-спеціалізації: стимулювання розвитку інноваційних досліджень та технологій; розвиток інноваційної інфраструктури; розвиток людських ресурсів в галузях смарт-спеціалізації; розвиток інноваційно-інвестиційної дорожньо-транспортної логістичної інфраструктури регіону; стимулювання розвитку збалансованого екологічно-чистого виробництва продуктів харчування. Контроль якості</i>

Продовження таблиці 1

Карпатський	Львівська	<p><i>Кількість згадувань у тексті терміну «смарт-спеціалізація» – відсутні.</i></p> <p><i>Змістовне навантаження стратегії у сенсі смарт-спеціалізації:</i></p> <p>Спеціалізацію Львівської промислової агломерації визначають машинобудування, оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, легка промисловість</p>	<p><i>Кількість згадувань у тексті терміну «смарт-спеціалізація» – тридцять два.</i></p> <p><i>Змістовне навантаження стратегії у сенсі смарт-спеціалізації:</i></p> <p>впровадження смарт-спеціалізації економіки регіону та стимулювання розвитку видів економічної діяльності в високою доданою вартістю;</p> <p>конкурентоспроможна економіка на засадах смарт-спеціалізації.</p> <p>Відібрано 12 галузей, які впродовж останніх років нарощували потужності та здійснювали інноваційну діяльність. Сумарна кількість зайнятих в цих сферах складає 8% загальної зайнятості в регіоні</p>
Причорноморський	Одеська	<p><i>Кількість згадувань у тексті терміну «смарт-спеціалізація» – відсутні.</i></p> <p><i>Змістовне навантаження стратегії у сенсі смарт-спеціалізації:</i></p> <p>Область розташована на перехресті міжнародних транспортних магістралей із півночі на південь та із заходу на схід, що визначає певним чином спеціалізацію регіону та пріоритети його розвитку</p>	<p><i>Кількість згадувань у тексті терміну «смарт-спеціалізація» – десять.</i></p> <p><i>Змістовне навантаження стратегії у сенсі смарт-спеціалізації:</i></p> <p>проведено робочу нараду на тему «Визначення смарт-спеціалізації для Одеської області і розробки плану дій по їх підтримці» за участю експертів Об'єднаного дослідного центру Європейської комісії, керівників структурних підрозділів обласної державної адміністрації, Одеської обласної ради, наукових організацій, бізнес-асоціацій та підприємців</p>

За результатами проведеного оцінювання можна зробити три головні висновки. По-перше, у жодному з досліджених регіонів України на період до 2020 р. не було спрямовано Стратегію розвитку на пошук і реалізацію смарт-спеціалізації, що стало одним з чинників гальмування економічної стабілізації та подолання кризових явищ в Україні. По-друге, починаючи з 2021 р. регіони України визнали актуальність та доцільність ґрунтового встановлення та здійснили подальшу орієнтацію на смарт-спеціалізацію регіональної економіки. Цей факт має вселяти оптимізм, проте, по-третє, більшість регіонів у своїх Стратегіях розвитку на період до 2027 р. заклали виключно декларативні тези стосовно необхідності поширення принципів смарт-спеціалізації (у деяких випадках словосполучення «смарт-спеціалізація» просто дописувалося в кінці речення без конкретизації змісту). Виключення складають Харківська, Львівська та Черкаська області, стратегії розвитку яких хоч і не містять конкретного плану реалізації смарт-спеціалізації, проте визначають конкретні сфери економічної діяльності, розвиток яких має першочергове значення для стратегічного зростання економіки регіону. Цей позитивний досвід слід закріпити та надалі поширювати на всі без виключення регіони України, що дозволить підвищити рівень конкурентоспроможності її економіки та забезпечити добробут населення.

Висновки. Стан розвитку економіки України потребує негайного запровадження дієвих заходів задля набуття позитивних тенденцій зростання конкурентоспроможності регіонів країни. Світовий досвід показав, що перспективним інструментом реалізації даної цілі може стати смарт-спеціалізація регіону, зміст якої полягає у детальному глибокому дослідженні конкурентних переваг окремої

території і на цьому підґрунті ґрунтовній розробці плану заходів щодо максимізації зусиль у напрямі підвищення конкурентоспроможності регіону. Проведене дослідження дозволило дійти висновку, що на сьогодні в Україні використання даного інструменту не здійснюється, проте існують проекти його застосування починаючи з 2021 р. Приділення достатньої уваги з боку всіх учасників регіональної економіки даним проектам дозволить стабілізувати процеси регіонального розвитку.

Подальші дослідження мають бути спрямованими на розробку дорожньої карти максимізації реалізації конкурентних переваг кожного регіону України на практиці.

Список використаної літератури

1. Амоша О., Лях О., Солдак М., Череватський Д. Інституційні детермінанти впровадження концепції смарт-спеціалізації: приклад старопромислових шахтарських регіонів України. *Журнал європейської економіки*. 2018. Т. 17, № 3. С. 310-344.
2. Березіна О.Ю. Смарт-спеціалізація для покращення умов життя домогосподарств: європейський досвід. *Економіка і організація управління*. 2018. Вип. 4. С. 35-46.
3. Березняк Н.В., Рожкова Л.В. Європейські підходи до визначення смарт-спеціалізації регіонів України. *Наука, технології, інновації*. 2019. № 2. С. 3-8.
4. Далевська Т.А. Фінансово-бюджетне та стратегічне планування регіонального розвитку на засадах смарт-спеціалізації. *Світ фінансів*. 2019. Вип. 1. С. 43-53.
5. Дунаєв І.В. Кластери та перші стратегії смарт-спеціалізації для українських регіонів: проектування трансформаційних змін. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2019. Вип. 1. С. 57-64.
6. Залуцький І.Р. Інституційно-правові засади впровадження смарт-спеціалізації в Україні. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2019. Вип. 5. С. 3-14.
7. Ракович О.І. Роль смарт-спеціалізації в розвитку підприємницького потенціалу сільських територій. *Бізнес Інформ*. 2019. № 3. С. 69-74.
8. Снігова О.Ю. Розкриття потенціалу смарт-спеціалізації для подолання регіональної структурної інертності в Україні. *Економіка України*. 2018. № 8. С. 75-87.
9. Сторонянська І.З., Мельник М.І., Лещух І.В. Передумови і стратегічні пріоритети смарт-спеціалізації регіону. *Економіка України*. 2020. № 4. С. 39-55.
10. Шевченко А.В. Стратегічні пріоритети впровадження смарт-спеціалізації у промисловості України. *Бізнес Інформ*. 2019. № 10. С. 130-135.
11. Яцюк О.С. Смарт-спеціалізація розвитку регіону як важливий напрям підвищення його конкурентоспроможності та інноваційної активності. *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості*. 2018. № 2. С. 54-60.
12. Muštra V., Šimundi B., Kuliš Z. Effects of smart specialization on regional economic resilience in EU. *Revista de Estudios Regionales*, №110, septiembre-diciembre, 2017, pp. 175-195.
13. Markkula M., Kune H. Making Smart Regions Smarter: Smart Specialization and the Role of Universities in Regional Innovation Ecosystems. *Technology Innovation Management Review*. 2015. №5 (10). Pp. 7-15.
14. Kristensen I., Teräs J., Wøien M., Rinne T. The potential for Smart Specialisation for enhancing innovation and resilience in Nordic regions. *Preliminary report: Policy and literature review*. Discussion paper prepared for Nordic thematic group for innovative and resilient regions, November 20, 2017, Stockholm.
15. McCann P., Ortega-Argilés R. The early experience of smart specialization implementation in EU cohesion policy. *Eur. Plan. Stud.* 2016. № 24. pp. 1407-1427.
16. European Commission. Guide to research and innovation strategies for smart specialisation (RIS3). Brussels, 2012. 27 p.
17. The Smart Specialisation Platform. 2015. URL: <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/home>.
18. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки» № 695 від 5 серпня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>.
19. УКАЗ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020». URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U005_15.html.
20. УКРАЇНА 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Видання друге. Львів: Кальварія, 2017. 164 с.
21. Україна-2030. Стратегія зміни майбутнього. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/ukraina-2030-strategiya-zmini-maybutnogo>.
22. Стратегія збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2020 року від 24.06.2015 р. №893. Офіційний інформаційний сайт Вінницької обласної ради. URL: <http://www.vinrada.gov.ua/proekt-strategi%D0%87-regionalnogo-rozvitku-vinnicko%D0%87-oblasti-na-period-do-2020-roku.htm>.

23. Стратегія розвитку Волинської області на період до 2020 року від 20.03.2015 р. №34/7. Офіційний сайт Волинської обласної ради. URL: <http://volynrada.gov.ua/session/34/7-0>.
24. Стратегія розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року від 26.09.2014 р. №561/27. Офіційний веб-сайт Дніпропетровської обласної ради. URL: http://www.tsarich-m.dp.gov.ua/OBLADM/tsarich_rda.nsf/docs/B67ED5A26239F6F8C2257E0D002DC469?OpenDocument.
25. Стратегія розвитку Донецької області на період до 2020 року від 21.06.2016 р. №498. Офіційний веб-сайт Донецької обласної державної адміністрації. URL: <http://dn.gov.ua/potochna-diyalnist/programa-sotsialno-ekonomichnogo-rozvytku/strategiya-rozvytku-donetskoyi-oblasti-na-period-do-2020-roku/>.
26. Стратегія розвитку Київської області на період до 2020 року від 04.12.2014 р. №856-44-VI. Офіційний сайт Київської обласної державної адміністрації. URL: <http://www.kyivregioneconomy.com/strategiya-kiyivskoyi-oblasti-2020>.
27. Стратегія розвитку Львівської області на період до 2020 року від 21.01.2016 р. №1. Офіційний сайт Львівської обласної державної адміністрації. URL: <http://loda.gov.ua/rishennya-kolehij?id=21159>.
28. Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області на період до 2020 року від 21.12.2015 р. №32-VII. Офіційний веб-портал Одеської обласної ради. URL: <http://oblrada.odessa.gov.ua/odeska-oblast/strategichni-ta-programni-dokumenty-oblasti/strategiya-ekonomichnogo-ta-sotsialnogo-rozvytku-odeskoyi-oblasti-do-2020-roku/>.
29. Стратегія розвитку Харківської області на період до 2020 року від 05.03.2015 р. №1151-6. Офіційний сайт Харківської обласної державної адміністрації. URL: <http://old.kharkivoda.gov.ua/documents/16203/1088.pdf>.
30. Стратегія розвитку Черкаської області на період до 2020 року від 05.03.2015 р. №38-1/VI. Офіційний сайт Черкаської обласної державної адміністрації. URL: http://www.ck-oda.gov.ua/docs/2015/strategy_2020.pdf.
31. Стратегія збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року. Офіційний інформаційний сайт Вінницької обласної ради. URL: <http://vin.gov.ua/invest/rehionalni-prohramy-rozvytku/670-stratehiia-zbalansovanoho-rehionalnogo-rozvytku-vinnytskoi-oblasti-na-period-do-2027-roku/osnovna-informatsiia/24944-stratehiya-zbalansovanoho-rehionalnogo-rozvytku-vinnytskoyi-oblasti-na-period-do-2027-roku>.
32. Стратегія розвитку Волинської області на період до 2027 року. Офіційний сайт Волинської обласної ради. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/04/volynska-strategiya-rozvytku-volynskoyi-oblasti-na-period-do-2027-roku.pdf>.
33. Стратегія розвитку Дніпропетровської області на період до 2027 року. Офіційний веб-сайт Дніпропетровської обласної ради. URL: <https://adm.dp.gov.ua/pro-oblast/rozvitok-regionu/strategiya-rozvitku>.
34. Стратегія розвитку Донецької області на період до 2027 року. Офіційний веб-сайт Донецької обласної державної адміністрації. URL: <https://dn.gov.ua/ua/projects/strategiya-rozvitku-doneckoyi-oblasti-na-period-do-2027-roku>.
35. Стратегія розвитку Київської області на 2021-2027 роки. Офіційний сайт Київської обласної державної адміністрації. URL: <http://koda.gov.ua/obladminstratsija/publicna-informatsiya/strategiya-rozvitku-kiivskoi-oblast/>.
36. Стратегія розвитку Львівської області на період 2021-2027 роки. Офіційний сайт Львівської обласної державної адміністрації. URL: https://loda.gov.ua/upload/users_files/22/upload/948_Strategija.pdf.
37. Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області на 2021-2027 роки. Офіційний веб-портал Одеської обласної ради. URL: <https://oda.odessa.gov.ua/odeshhyna/soczialno-ekonomichnyj-ta-kulturnyj-rozvytok/strategichni-plany-dij-ta-programy-rozvytku/strategiya-regionalnogo-rozvytku/strategiya-rozvytku-odeskoyi-oblasti-na-2021-2027-roky/>.
38. Стратегія розвитку Харківської області на період 2021-2027 роки. Офіційний сайт Харківської обласної державної адміністрації. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/1026/102538/files/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf>.
39. Стратегія розвитку Черкаської області на період 2021-2027 роки. Офіційний сайт Черкаської обласної державної адміністрації. URL: <https://strategy2027-ck.gov.ua/>.

References

1. Amosha, O., Lyakh, O., Soldak, M., Cherevat-s'kyu, D. (2018), "Institutional Determinants of Smart Specialization Implementation: An Example of Old Industrial Mining Regions of Ukraine" ["Instytucijni determinanty vprovadzhennja koncepciji smart-specializaciji: pryklad staropromyslovykh shakhtarsjkykh rehioniv Ukrajinu"], *Zhurnal jevropejskoji ekonomiky*, Vol. 17, No. 3, pp. 310-344. [in Ukrainian].
2. Berezina, O.Y. (2018), "Smart specialization for improving the living conditions of households: European experience" ["Smart-specializacija dlja pokrashhennja umov zhyttja domogospodarstv: jevropejskij dosvid"], *Ekonomika i orghanizacija upravlinnja*, Vol. 4, pp. 35-46. [in Ukrainian].

3. Bereznyak, N.V., Rozhkova, L.V. (2019), "European approaches to determining smart specialization of Ukrainian regions" ["Jevropejski pidkhody do vyznachennja smart-specializaciji rehghioniv Ukrajinu"], *Nauka, tekhnologhiji, innovaciji*, No. 2, pp. 3-8. [in Ukrainian].
4. Daljevs'kaya, T.A. (2019), "Financial, budgetary and strategic planning of regional development based on smart specialization" ["Finansovo-bjudzhetne ta strateghichne planuvannja rehghionalnogo rozvytku na zasadakh smart-specializaciji"], *Svit finansiv*, Vol. 1, pp. 43-53. [in Ukrainian].
5. Dunayev, I.V. (2019), "Clusters and First Smart Specialization Strategies for Ukrainian Regions: Designing Transformational Change" ["Klastery ta pershi strateghiji smart-specializaciji dlja ukrajinsjkykh rehghioniv: proektuvannja transformacijnykh zmin"], *Derzhavne upravlinnja ta misceve samovrjaduvannja*, Vol. 1, pp. 57-64. [in Ukrainian].
6. Zaluts'kyj, I.R. (2019), "Institutional and legal framework for the implementation of smart specialization in Ukraine" ["Instytucijno-pravovi zasady vprovadzhennja smart-specializaciji v Ukrajinu"], *Socialjno-ekonomichni problemy suchasnogo periodu Ukrajinu*, Vol. 5, pp. 3-14. [in Ukrainian].
7. Rakovych, O.I. (2019), "The role of smart specialization in the development of entrepreneurial potential in rural areas" ["Rolj smart-specializaciji v rozvytku pidpryjemnyckogo potencialu siljsjkykh terytorij"], *Biznes Inform*, No. 3, pp. 69-74. [in Ukrainian].
8. Snihova, O.Y. (2018), "Unlocking the potential of smart specialization to overcome regional structural inertia in Ukraine" ["Rozkryttja potencialu smart-specializaciji dlja podolannja rehghionalnoji strukturnoji inertnosti v Ukrajinu"], *Ekonomika Ukrajinu*, No. 8, pp. 75-87. [in Ukrainian].
9. Storonyans'ka, I.Z., Mel'nyk, M.I., Leshchukh, I.V. (2020), "Prerequisites and strategic priorities of the region's smart specialization" ["Peredumovy i strateghichni priorytety smart-specializaciji rehghionu"], *Ekonomika Ukrajinu*, No. 4, pp. 39-55. [in Ukrainian].
10. Shevchenko, A.V. (2019), "Strategic priorities for the implementation of smart specialization in the Ukrainian industry" ["Strateghichni priorytety vprovadzhennja smart-specializaciji u promyslovosti Ukrajinu"], *Biznes Inform*, No. 10, pp. 130-135. [in Ukrainian].
11. Yatsyuk, O.S. (2018), "Smart specialization of the development of the region as an important direction of increasing its competitiveness and innovative activity" ["Smart-specializacija rozvytku rehghionu jak vazhlyvyj naprjam pidvyshhennja johho konkurentospromozhnosti ta innovacijnoji aktyvnosti"], *Naukovyj visnyk Ivano-Frankivskogo nacionalnogo tekhnichnogo universytetu nafty i ghazu. Serija: Ekonomika ta upravlinnja v naftovij i ghazovij promyslovosti*, No. 2, pp. 54-60. [in Ukrainian].
12. Muštra, V., Šimundi, B., Kuliš, Z. (2017), "Effects of smart specialization on regional economic resilience in EU", *Revista de Estudios Regionales*, No. 110, septiembre-diciembre, pp. 175-195.
13. Markkula, M., Kune, H. (2015), "Making Smart Regions Smarter: Smart Specialization and the Role of Universities in Regional Innovation Ecosystems". *Technology Innovation Management Review*, No. 5(10), pp. 7-15.
14. Kristensen, I., Teräs, J., Wøien, M. & Rinne, T. (2018). "The potential for Smart Specialisation for enhancing innovation and resilience in Nordic regions", *Preliminary report: Policy and literature review*. Discussion paper prepared for Nordic thematic group for innovative and resilient regions, November 20, 2017, Stockholm.
15. McCann, P., Ortega-Argilés, R. (2016), "The early experience of smart specialization implementation in EU cohesion policy", *Eur. Plan. Stud.*, No. 24, pp. 1407-1427.
16. European Commission. Guide to research and innovation strategies for smart specialisation (RIS3). (2012), Brussels, 27 p.
17. The Smart Specialisation Platform (2015), URL: <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/home>.
18. "Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On Approval of the State Strategy for Regional Development for 2021-2027" No. 695 dated August 5, 2020" ["Postanova Kabinetu Ministriv Ukrajinu «Pro zatverdzhennja Derzhavnoji strateghiji rehghionalnogo rozvytku na 2021-2027 roky» No. 695 vid 5 serpnja 2020 r. "], URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>.
19. "ORDER of the President of Ukraine "On the Strategy of Sustainable Development" Ukraine-2020" ["UKAZ Prezydenta Ukrajinu «Pro Strateghiju stalogo rozvytku "Ukraina-2020"», URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U005_15.html.
20. "UKRAINE 2030: The Doctrine of Sustainable Development" ["UKRAJiNA 2030: Doktryna zbalansovanogo rozvytku"]. Lviv: Calvary, 2017. 164 c. [in Ukrainian].
21. "Ukraine-2030. Strategy for changing the future" ["Ukraina-2030. Strateghija zminy majbutnjogo"] (2020), URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennja/ekonomika/ukraina-2030-strategiya-zmini-majbutnogo>. [in Ukrainian].
22. "Strategy for balanced regional development of Vinnitsa region for the period up to 2020 from 24.06.2015 No. 893" ["Strateghija zbalansovanogo rehghionalnogo rozvytku Vinnycjkoji oblasti na period do 2020 roku vid 24.06.2015 r. No. 893"], *Oficijnyj informacijnyj sajt Vinnycjkoji oblasnoji rady*, URL: <http://www.vinrada.gov.ua/proekt-strategi%D0%87-regionalnogo-rozvytku-vinnicko%D0%87-oblasti-na-period-do-2020-roku.htm>.

23. "Development strategy of the Volyn region for the period up to 2020 from 20.03.2015 No. 34/7" ["Strateghija rozvytku Volyns'koi oblasti na period do 2020 roku vid 20.03.2015 r. No. 34/7"], *Oficijnyj sajt Volyns'koi oblasti rady*, URL: <http://volynrada.gov.ua/session/34/7-0>.
24. "Development strategy of the Dnipropetrovsk region for the period up to 2020 from 26.09.2014 No. 561/27" ["Strateghija rozvytku Dnipropetrovskoi oblasti na period do 2020 roku vid 26.09.2014 r. No. 561/27"], *Oficijnyj veb-sajt Dnipropetrovskoi oblasti rady*, URL: http://www.tsarich-rn.dp.gov.ua/OBLADM/tsarich_rda.nsf/docs/B67ED5A26239F6F8C2257E0D002DC469?OpenDocument.
25. "Development strategy of the Donetsk region for the period up to 2020 from 21.06.2016 No. 498" ["Strateghija rozvytku Donec'koi oblasti na period do 2020 roku vid 21.06.2016 r. No. 498"], *Oficijnyj veb-sajt Donec'koi oblasti derzhavnoi administracii*, URL: <http://dn.gov.ua/potochna-diyalnist/programa-sotsialno-ekonomichnogo-rozvytku/strategiya-rozvytku-donetskoyi-oblasti-na-period-do-2020-roku/>.
26. "Development strategy of the Kiev region for the period until 2020 from 04.12.2014 No. 856-44-VI" ["Strateghija rozvytku Kyjivs'koi oblasti na period do 2020 roku vid 04.12.2014 r. No. 856-44-VI"], *Oficijnyj sajt Kyjivs'koi oblasti derzhavnoi administracii*, URL: <http://www.kyivregioneconomy.com/strategiya-kiyvskoyi-oblasti-2020>.
27. "Development strategy of the Lviv region for the period up to 2020 from 21.01.2016 No. 1" ["Strateghija rozvytku L'vivs'koi oblasti na period do 2020 roku vid 21.01.2016 r. No. 1"], *Oficijnyj sajt L'vivs'koi oblasti derzhavnoi administracii*, URL: <http://loda.gov.ua/rishennya-kolehij?id=21159>.
28. "The strategy of economic and social development of the Odessa region for the period up to 2020 from 21.12.2015 No. 32-VII" ["Strateghija ekonomichnogo ta social'nogho rozvytku Odes'koi oblasti na period do 2020 roku vid 21.12.2015 r. No. 32-VII"], *Oficijnyj veb-portal Odes'koi oblasti rady*, URL: <http://oblrada.odessa.gov.ua/odeska-oblast/strategichni-ta-programni-dokumenty-oblasti/strategiya-ekonomichnogo-ta-sotsialnogo-rozvytku-odeskoyi-oblasti-do-2020-roku/>.
29. "Development strategy of the Kharkiv region for the period up to 2020 from March 5, 2015, No. 1151-6" ["Strateghija rozvytku Kharkivs'koi oblasti na period do 2020 roku vid 05.03.2015 r. No. 1151-6"], *Oficijnyj sajt Kharkivs'koi oblasti derzhavnoi administracii*, URL: <http://old.kharkivoda.gov.ua/documents/16203/1088.pdf>.
30. "Development strategy of the Cherkasy region for the period up to 2020 from 05/03/2015 No. 38-1/VI" ["Strateghija rozvytku Cherkas'koi oblasti na period do 2020 roku vid 05.03.2015 r. №38-1/VI"], *Oficijnyj sajt Cherkas'koi oblasti derzhavnoi administracii*, URL: http://www.ck-oda.gov.ua/docs/2015/strategy_2020.pdf.
31. "The strategy of balanced regional development of Vinnytsia region for the period by 2027" ["Strateghija zbalansovanogho rehional'nogho rozvytku Vinnyc'koi oblasti na period do 2027 roku"], *Oficijnyj informacijnyj sajt Vinnyc'koi oblasti rady*, URL: <http://vin.gov.ua/invest/rehionalni-prohramy-rozvytku/670-stratehiia-zbalansovanoho-rehionalnoho-rozvytku-vinnytskoi-oblasti-na-period-do-2027-roku/osnovna-informatsiia/24944-stratehiya-zbalansovanoho-rehionalnoho-rozvytku-vinnytskoyi-oblasti-na-period-do-2027-roku>.
32. "Development strategy of the Volyn region for the period by 2027" ["Strateghija rozvytku Volyns'koi oblasti na period do 2027 roku"], *Oficijnyj sajt Volyns'koi oblasti rady*, URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/04/volynska-strategiya-rozvytku-volynskoyi-oblasti-na-period-do-2027-roku.pdf>.
33. "Development strategy of the Dnipropetrovsk region for the period by 2027" ["Strateghija rozvytku Dnipropetrovskoi oblasti na period do 2027 roku"], *Oficijnyj veb-sajt Dnipropetrovskoi oblasti rady*, URL: <https://adm.dp.gov.ua/pro-oblast/rozvitok-regionu/strategiya-rozvitku>.
34. "Development strategy of the Donetsk region for the period by 2027" ["Strateghija rozvytku Donec'koi oblasti na period do 2027 roku"], *Oficijnyj veb-sajt Donec'koi oblasti derzhavnoi administracii*, URL: <https://dn.gov.ua/ua/projects/strategiya-rozvitku-doneckoyi-oblasti-na-period-do-2027-roku>.
35. "Development strategy of the Kiev region for 2021-2027" ["Strateghija rozvytku Kyjivs'koi oblasti na 2021-2027 roky"], *Oficijnyj sajt Kyjivs'koi oblasti derzhavnoi administracii*, URL: <http://koda.gov.ua/oblnderzhadministratsija/publicna-informatsiya/strategiya-rozvitku-kiivskoi-oblast/>.
36. "Development strategy of the Lviv region for the period 2021-2027" ["Strateghija rozvytku L'vivs'koi oblasti na period 2021-2027 roky"], *Oficijnyj sajt L'vivs'koi oblasti derzhavnoi administracii*, URL: https://loda.gov.ua/upload/users_files/22/upload/948_Strategija.pdf.
37. "Strategy of economic and social development of the Odessa region for 2021-2027" ["Strateghija ekonomichnogo ta social'nogho rozvytku Odes'koi oblasti na 2021-2027 roky"], *Oficijnyj veb-portal Odes'koi oblasti rady*, URL: <https://oda.odessa.gov.ua/odeshhyna/soczialno-ekonomichnyj-ta-kulturnyj-rozvytok/strategichni-plany-dij-ta-programy-rozvytku/strategiya-regionalnogo-rozvytku/strategiya-rozvytku-odeskoyi-oblasti-na-2021-2027-roky/>.
38. "Development strategy of the Kharkiv region for the period 2021-2027" ["Strateghija rozvytku Kharkivs'koi oblasti na period 2021-2027 roky"], *Oficijnyj sajt Kharkivs'koi oblasti derzhavnoi administracii*, URL: <https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/1026/102538/files/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf>.
39. "Development strategy of the Cherkasy region for the period 2021-2027" ["Strateghija rozvytku Cherkas'koi oblasti na period 2021-2027 roky"], *Oficijnyj sajt Cherkas'koi oblasti derzhavnoi administracii*, URL: <https://strategy2027-ck.gov.ua/>.

I. G. Honcharenko, M. Y. Slynko

**ASSESSMENT OF THE DEGREE OF ORIENTATION OF THE REGIONS OF UKRAINE
ON SMART SPECIALIZATION AND INNOVATIVE DEVELOPMENT**

The article is devoted to assessing the degree of orientation of the development strategies of the regions of Ukraine towards smart specialization and innovative development, the implementation of which should become the starting point for the socio-economic improvement of the territory. The novelty of the work lies in the application of an integrated approach to the essential definition and establishment of the presence of smart specialization of the region, which was done by examining the text of the corresponding regional development strategy.

The paper substantiates the relevance of the problematic study to assess the adequacy of the degree of orientation of the regions of Ukraine towards smart specialization when developing their own development strategies. It is proved that the selected scientific problem is a rather young field of research and there is still no theoretical and methodological toolkit developed or adapted to the realities of the Ukrainian regional administration.

The essential definition of the term "smart specialization of the region" has been defined, by which it is proposed to understand the purposeful orientation of the regional development strategy towards the activation of specific types of economic activity with a high level of growth potential and resource provision, accompanied by a synergistic direction of efforts of all participants in market relations, the implementation of which will allow achieving ambitious the goals of the innovative growth of the territory, social security of the population and the economic efficiency of the activities of all participants in regional economic relations.

Based on the study of the content of development strategies for individual regions of Ukraine in recent years, a study was carried out of the presence, clarity of definition and substantive concretization of the specified regional specialization. A comparison of the proclaimed smart specializations of the regions of Ukraine is carried out and the level of their focus on enhancing the innovative development of regions and the country as a whole is characterized.

Keywords: region, smart specialization, innovative development, Ukraine, estimates.

Стаття надійшла до редакції 28.11.2020

Прийнято 10.12.2020

DOI 10.24025/2306-4420.1.59.2020.222577

Гончаренко І. Г., д.н.держ.упр., професор, завідувач кафедри фінансів, Черкаський державний технологічний університет

e-mail: irynahoncharenko@gmail.com

ORCID 0000-0002-6056-943X

Honcharenko I. G., doctor of public administration, professor, Head of the Department of finance, Cherkasy State Technological University

Слинько М. Ю., аспірант кафедри фінансів, Черкаський державний технологічний університет

e-mail: slynkokolya@ukr.net

ORCID 0000-0003-1096-7947

Slynko M. Y., Postgraduate of the Department of finance, Cherkasy State Technological University